

Täysistunto

Tiistai 29.11.2022 klo 13.59—20.30

25. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain 3 luvun 11 §:n ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 a §:n ja 5 luvun 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 144/2022 vp

Toimenpidealoite TPA 94/2022 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 17/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 25. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 17/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.07 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen tässä lakivaliokunnan yksimielisen mietinnön, joka koskee lainsäädäntömuutoksia esitutkintalakiin ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin. Esityksen tavoitteena on lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyn nopeuttaminen.

Esityksen mukaan esitutkinta on toimitettava kiireellisesti, jos epäillään alle 18-vuotiaaseen kohdistunutta seksuaalirikosta tai alle 18-vuotiaan henkeen, terveyteen, vapauteen, yksityisyyteen, rauhaan tai kunniaan kohdistunutta rikosta. Myös syyttäjän tulee näissä tapauksissa ratkaista kiireellisesti, nostaako hän syytteen. Niin ikään syytteen nostamisen tulee tapahtua ilman viivytystä. Vastaavasti tuomioistuimessa pääkäsittely on asianomistajan ollessa alle 18-vuotias ja rikoksen kohdistuessa edellä mainittuihin oikeushyviin aloitettava viimeistään 30 päivän kuluessa asian vireilletulosta.

Rikosprosessilainsäädännössä on jo nykyisin erityisiä vaatimuksia rikoksen käsittelyn joutuisuudesta niissä tilanteissa, kun rikoksesta epäilty tai syytetty on alle 18-vuotias. Lais- sa ei kuitenkaan ole säännöksiä rikosasian kiireellisestä käsittelystä, kun kyse on alle 18-vuotiaasta asianomistajasta, elikkä henkilöstä, joka on uhrina. Esityksessä on omaksuttu ratkaisu, jossa alle 18-vuotiaasta asianomistajaa koskeva sääntely vastaa rakenteeltaan pitkälti alle 18-vuotiaasta epäiltyä tai syytettyä koskevaa sääntelyä, jolloin sääntely muodostuu näin lähtökohtaisesti yhteneväksi kaikkien alle 18-vuotiaiden asianosaisten osalta.

Esityksessä tavoitteena on siten nopeuttaa lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyä ja tällä tavalla parantaa lapsiuhrien asemaa rikosprosessissa. Mietinnössään lakivaliokunta pitää esityksen tavoitteita lapsiin kohdistuneiden rikosten käsittelyn nopeuttamisesta yleisesti ottaen kannatettavina ja perusteltuina sekä puoltaa esityksessä ehdotettujen lakiehdotusten hyväksymistä vähäisin muutosehdotuksin. Valiokunnan muutosehdotus liittyy esitut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

kinnan toimittamisaikaa koskevan säännöksen sanamuodon täsmentämiseen, jotta sanamuoto vastaisi paremmin hallituksen esityksestä ilmenevää tarkoitusta.

Kerron lyhyesti valiokunnan mietinnössä tehdyistä muista huomioista:

Mietinnössä todetaan, että lainmuutokset eivät yksin ole riittäviä, ellei niiden toimeenpanemiseen varmisteta riittäviä resursseja. Resurssien riittävyys on edellytys sille, että lainsäädännön tavoitteet kiireellisestä käsittelystä saavutetaan eikä lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely myöskään viivästyä muiden rikosasioiden käsittelyä tai muiden rikosten tutkintaa jouduta entisestään rajoittamaan.

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin laajasti esiin, että pitkät käsittelyajat ovat ylipäättään ongelma suomalaisessa oikeusjärjestelmässä ja Suomi on saanut useita langettavia tuomioita Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta. Sen vuoksi rikosasioiden käsittelyaikoja on tarpeen pyrkiä lyhentämään kaikkien asiaryhmien ja asianosaisten osalta. Tältä osin merkittävässä asemassa on perusrahoituksen riittävyys, johon nyt käsiteltävän uudistuksen toteuttamiseksi esitetyllä lisämäärärahalla ei ole vaikutusta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin esitetty rikosasioita käsittelevien toimijoiden taholta vahvoja epäilyksiä myös nyt käsiteltävän uudistuksen toteuttamiseksi esitettyjen resurssilisäysten riittävydestä.

Valiokunta ehdottaakin mietinnössään eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aktiivisesti lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn osoitettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin resurssien lisäämiseksi, mikäli resurssit osoittautuvat käytännössä riittämättömiksi erityisesti siten, että muiden rikosasioiden käsittely viivästyy.

Mietinnössään valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esille tulleetseen huoleen nykyisiin tehtäviin varattujen resurssien riittämättömyydestä ja toteaa kiinnittäneensä jo useiden vuosien ajan toistuvasti vakavaa huomiota oikeudenhoidon perusrahoituksen riittämättömyyteen ja sen aiheuttamiin merkittäviin ongelmiin toimijoille ja kansalaisille. Eduskunta onkin lakivaliokunnan viimevuotisen mietinnön pohjalta edellyttänyt, että oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä laaditaan valtioneuvoston selonteko. Selonteko on annettu eduskunnalle 17.11.2022. Lakivaliokunta lausuu oikeudenhoidon perusrahoituksesta tarkemmin tuon selonteon käsittelyn yhteydessä.

Esityksen käsittelyyn on yhdistetty myös toimenpidealoite, jossa on ehdotettu, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin nopeuttaakseen alaikäisiin kohdistuvien seksuaalirikosten käsittelyaikoja. Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on lainsäädäntömuutoksia, joiden tarkoitus on varmistaa rikosasian kiireellinen käsittely muun muassa lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa. Tavoitteena on lyhentää näiden rikosten käsittelyaikoja. Siten hallituksen esitys vastaa osaltaan toimenpidealoitteessa ehdotettuun, ja lakivaliokunta ehdottaakin, että toimenpidealoite hylätään.

Lakivaliokunnan yksimielinen päätösehdotus siis on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 144/2022 sisältyvän toisen lakiehdotuksen, eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen 144/2022 sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen, eduskunta hylkää toimenpidealoitteen 94/2022 ja eduskunta hyväksyy lausuman, jonka luin tuossa aiemmin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

20.13 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Kuten tästä kävi ilmi, kyseinen mietintö on lakivaliokunnassa yksimielinen, mutta en malta olla tässä kohtaa nostamatta esiin sitä asiaa, että alaikäisten rikosten selvittäminen on ollut aiemminkin toki oikeuden hoidossa ja poliisissa prioriteettilistalla numero 1. Mutta siellä on valitettavasti niin ruuhkautunut tilanne tällä hetkellä aika monin paikoin, ja nämä ajat, että tämä prosessi saadaan alusta loppuun, ovat olleet kyllä tavattoman pitkiä.

Nyt lainsäädännöllä tehdään vielä tilanne, jossa harkintaa ei voi käyttää, siis laittaa yhtään intressejä — jos meillä on vaikkapa tapon yritys ja kunnianloukkaus, niin nyt jatkossa ei voi miettiä, kumpi tulee ensin, vaan kaikki täytyy tutkia kiireellisinä. Tämä koskee niin poliisia mutta myös esimerkiksi syyttäjiä. Ja nyt, kun tiedetään varsin hyvin ja tässäkin salissa on puhuttu aika pitkään sekä poliisin tutkintaresurssien että oikeudenhoidon puutteista ja resurssipuutteista, isoista juttumääristä, niin sellaista tilannetta ei saa käydä, että siellä tästä johtuen esimerkiksi tulisi virkavastuukysymykset eteen. Ja sen vuoksikin tämä lausuma, jonka lakivaliokunta on tehnyt, että näihin resursseihin täytyy sitten panostaa, on kyllä hyvin, hyvin kannatettava.

Vaikka lain tavoitteet ovat hyvät ja kukaan ei niitä vastusta, se huoli koskee nimenomaan sitä, pystytäänkö tästä käytännössä sitten selviämään. Toivotaan niin, että rikokset ryhtyisivät lasku-uralle ja tästä kyetään käytännössä selviämään, mutta tärkeitä on huolehtia näiden kaikkien toimijoiden resursseista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 144/2022 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.